

گام آخر

آیین دادرسی مدنی

ویژه جمع بندی

تألیف امیر کمالوند

وکیل پایه یک دادگستری

پاییز ۱۴۰۳

سرشناسه	: کمالوند، امیر، ۱۳۴۶ -
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc.
عنوان و نام پدیدآور	: گام آخر آیین دادرسی مدنی / تألیف امیر کمالوند.
مشخصات نشر	: تهران: مشاهیر دادآفرین، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری	: ۳۰۰ ص.
شابک	: 978-622-7334-41-8
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
موضوع	: آیین دادرسی مدنی - - ایران - - راهنمای آموزشی (عالی) Civil procedure - - Iran - - Study and teaching (Higher) آیین دادرسی مدنی - - ایران - - آزمون‌ها و تمرین‌ها (عالی) Civil procedure - - Iran - - Examinations, questions, etc. (Higher)
رده‌بندی کنگره	: KMH ۱۷۱۰
رده‌بندی دیویی	: ۳۴۷/۵۵۰۷۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۹۷۷۰۷۶۷

گام آخر آیین دادرسی مدنی

تألیف امیر کمالوند

چاپ دوم - پاییز ۱۴۰۳

شمارگان: ۵۰۰۰ نسخه

قیمت: ۳۰۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۳۳۴-۴۱-۸

لیتوگرافی: بارنگ

موسسه مشاهیر دادآفرین: خیابان کارگر شمالی، بالاتر از چهارراه فاطمی، کوچه شهید اکبری، پلاک ۳۲.

تلفن: ۸۱۰۵۴

وب سایت: www.dadafarin.com

پست الکترونیکی: office@dadafarin.com

به نام خدا

مقدمه

آیین دادرسی مدنی به عنوان یکی از ارکان مهم نظام حقوقی هر کشور، نقش بنیادی در تضمین عدالت و حفظ حقوق افراد دارد. این علم، قواعد و رویه‌های خاصی را برای رسیدگی به دعاوی مدنی تعیین می‌کند و به قاضی، وکلا و طرفین دعوا این امکان را می‌دهد که در چارچوبی قانونمند و منظم به حل و فصل اختلافات خود بپردازند.

کتاب حاضر با هدف ارائه یک منبع جامع و کارآمد برای دانشجویان، و علاقه‌مندان به حوزه حقوق تدوین شده است. در این اثر، سعی شده است تا مباحث کلیدی آیین دادرسی مدنی به صورت سیستماتیک و با زبانی ساده و روان بیان شود.

یکی از ویژگی‌های بارز این کتاب، استفاده از نمودارهای آموزشی است. این نمودارها، فرآیندها و مراحل مختلف آموزش آیین دادرسی را بروشنی نمایش می‌دهند و به خوانندگان کمک می‌کنند تا به صورت بصری روابط میان مفاهیم و مراحل را بهتر درک کنند.

علاوه بر این، در هر فصل خلاصه‌ای از مطالب اصلی ارائه شده است که در ماه‌های پیاپی به دانشجویان این امکان را می‌دهد تا به راحتی مباحث کلیدی را مرور و آمادگی بیشتری برای آزمون داشته باشند. همچنین برای تقویت یادگیری، سوالات تالیفی در پایان هر فصل گنجانده شده است که به بررسی و ارزیابی دانش خوانندگان کمک می‌کند. پاسخ‌های تشریحی این سوالات نیز در انتهای کتاب ارائه شده است تا دانشجویان بتوانند به راحتی نقاط ضعف خود را شناسایی و در راستای تقویت آن‌ها اقدام کنند.

امید است این کتاب به عنوان یک منبع مفید و هم در جهت درک بهتر و کاربرد آیین دادرسی مدنی دانشجویان را یاری و به ارتقای سطح علمی و عملی آن‌ها کمک نماید.

در پایان بر خود لازم می‌دانم از زحمات سرکار خانم صدیقه دودانگه که در چاپ این اثر ایجاب ریا یاری نمودند قدر دانی نمایم. همچنین از دانشجویان گرامی تقاضا دارم چنانچه در خصوص این کتاب نظر و مایشهادی دارند ایجاب را از طریق نشانی الکترونیکی amirkamalvand@gmail.com آگاه سازند.

امیرکالوند

پاییز ۱۴۰۳

فهرست مطالب

۹.....	کلیات
۱۰.....	در مواردی که تشریفات آیین دادرسی مدنی رعایت نمی‌شود:
۱۵.....	سؤالات کلیات
۱۹.....	صلاحیت
۲۰.....	صلاحیت دادگاه صلح
۲۰.....	صلاحیت شورای حل اختلاف
۲۱.....	صلاحیت دادگاه خانواده
۲۲.....	هیأت تشخیص
۲۳.....	دعوی افراز
۲۵.....	صلاحیت دیوان عدالت اداری
۲۶.....	صلاحیت هیأت‌های تخصصی دیوان عدالت اداری
۲۷.....	صلاحیت نسبی
۳۱.....	سؤالات صلاحیت
۳۷.....	اختلاف در صلاحیت و ترتیب حل آن
۳۷.....	مفهوم اختلاف در صلاحیت
۳۹.....	سؤالات اختلاف در صلاحیت و ترتیب حل آن
۴۳.....	وکالت
۴۷.....	سؤالات وکالت
۵۳.....	دادرسی نخستین
۵۳.....	دادخواست
۵۵.....	سؤالات دادرسی نخستین
۵۷.....	خواسته و بهای خواسته
۶۱.....	سؤالات خواسته و بهای خواسته
۶۵.....	ابلاغ
۶۷.....	سؤالات ابلاغ
۷۱.....	ایرادات و موانع رسیدگی
۷۵.....	سؤالات ایرادات و موانع رسیدگی

۷۹	رد دادرس
۸۱	سؤالات رد دادرس
۸۳	جلسه دادرسی
۸۵	سؤالات جلسه دادرسی
۸۹	توقیف دادرسی و استرداد دعوا و دادخواست
۹۰	حقوق اصحاب دعوا در مقاطع دادرسی
۹۲	قرار ابطال دادخواست
۹۳	قرار رد دعوا
۹۳	قرار عدم استماع دعوا
۹۴	قرار سقوط دعوا
۹۵	سؤالات توقیف دادرسی و استرداد دعوا و دادخواست
۹۷	تأمین خواسته
۹۷	دستور موقت
۹۸	دستور موقت در دعاوی تصرف و دعاوی خانوادگی
۹۸	دستور موقت در دیوان عدالت اداری
۱۰۱	سؤالات تأمین خواسته
۱۰۵	سؤالات دستور موقت
۱۰۹	دعاوی طاری
۱۱۰	جلب ثالث و ورود ثالث در دیوان عدالت اداری
۱۱۱	سؤالات دعاوی طاری
۱۱۷	دعاوی تصرف
۱۱۷	مشترکات دعاوی تصرف
۱۱۹	دعاوی تصرف
۱۲۳	سازش
۱۲۵	سؤالات سازش
۱۲۷	ادله اثبات دعوا
۱۲۷	ارزش اثباتی دلیل
۱۲۷	اقرار
۱۲۷	اقسام اقرار

۱۲۸	اسناد.....
۱۳۱	سؤالات ادله اثبات دعوا.....
۱۳۵	سوگند.....
۱۳۷	سؤالات سوگند.....
۱۴۱	طرق شکایت.....
۱۴۱	واخواهی.....
۱۴۳	طرق شکایت.....
۱۴۳	سؤالات واخواهی.....
۱۴۵	تجدیدنظرخواهی.....
۱۴۹	سؤالات تجدیدنظرخواهی.....
۱۵۵	فرجام خواهی.....
۱۵۹	سؤالات فرجام خواهی.....
۱۶۳	اعتراض شخص ثالث.....
۱۶۵	سؤالات اعتراض شخص ثالث.....
۱۶۷	اعاده دادرسی.....
۱۷۱	سؤالات اعاده دادرسی.....
۱۷۵	داوری.....
۱۸۱	سؤالات داوری.....
۱۸۷	قوانین خاص.....
۱۸۷	اجرای احکام.....
۱۹۲	قانون دیوان عدالت اداری.....
۲۰۳	قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی.....
۲۰۶	قانون حمایت خانواده.....
۲۱۳	پاسخنامه.....

کلیات

آیین دادرسی مدنی، مجموعه اصول و مقرراتی است که در مقام رسیدگی به امور حسبی و کلیه دعاوی مدنی و بازرگانی در دادگاه‌های عمومی، انقلاب، تجدیدنظر، دیوان عالی کشور و سایر مراجعی که به موجب قانون موظف به رعایت آن می‌باشند به کار می‌رود.

(۱) قوانین مربوط به سازمان قضاوتی
 (۲) قوانین مربوط به صلاحیت
 (۳) قوانین آیین دادرسی مدنی به معنای اخص

محتوای آیین دادرسی مدنی

(۱) سازمان قضاوتی ← از قوانین آمره می‌باشد
 (۲) صلاحیت
 (۳) به معنای اخص ← از قوانین آمره می‌باشد

محتوای
 آ.د.م از
 جهت آمره
 یا مخیره
 بودن

ذاتی ← از قوانین آمره می‌باشد
 محلی
 اصولاً از قوانین تکمیلی می‌باشد البته دعاوی راجع به اموال غیرمنقول باید دعوا در دادگاه محل وقوع مال غیر منقول اقامه شود و طرفین نمی‌توانند برخلاف آن تراضی نمایند.

(۱) سازمان قضاوتی
 (۲) صلاحیت
 (۳) آ.د.م به معنای اخص

محتوای
 آ.د.م از
 جهت اثر
 قانون جدید

قانون لاحق عطف به ماسبق می‌شود
 قانون لاحق عطف به ماسبق نمی‌گردد
 قانون لاحق عطف به ماسبق می‌گردد مگر این‌که قانون جدید مغایر با حقوق مکتسبه اشخاص باشد.

آرای صادره از حیث قابلیت اعتراض و تجدیدنظر و فرجام تابع قانون زمان صدور آنان می‌باشد. دیوان عالی کشور در رسیدگی به آرای فرجام‌خواسته، به قانون زمان صدور رأی توجه می‌نماید و قانون لاحق اثری ندارد مگر در خصوص قرار عدم صلاحیت.

اصول دادرسی، مبانی و قواعدی هستند که مقررات بر اساس آنها وضع می‌شود این اصول زیرساخت و پایه وضع قوانین قرار می‌گیرند، مانند بی‌طرفی دادرس، علنی بودن دادرسی، اصل برائت، مطلع ساختن مخاطب (ابلاغ)، حق دفاع، رسیدگی به دلایل، مقررات ناظر به صلاحیت. **تشریفات دادرسی**، قواعدی هستند که قانونگذار با توجه به شرایط زمانی و یا مکانی خاص، آنها را تعیین می‌نماید. این مقررات در جهت اجرای بهتر عدالت و شیوه‌ی رسیدگی وضع می‌شوند؛ البته این قواعد بر خلاف اصول دادرسی، می‌توانند مورد تغییر قرار گیرند: مانند شیوه ابلاغ، شرایط شکلی دادخواست هزینه دادرسی و مانند آن.

در مواردی که تشریفات آیین دادرسی مدنی رعایت نمی‌شود:

- ۱ - رسیدگی به دعاوی در صلاحیت دادگاه خانواده به استثنای تقدیم دادخواست و نحوه‌ی ابلاغ
- ۲ - مطالبه‌ی خسارت از سوی خواننده دعوا، هنگامی که اموال او در اجرای قرار تأمین خواسته توقیف شده باشد؛ لیکن در اصل و ماهیت دعوا پیروز شده باشد. (ماده ۱۲۰ ق.آ.د.م.)
- ۳ - رسیدگی به دعاوی تصرف عدوانی، ممانعت از حق و مزاحمت (ماده ۱۷۷ ق.آ.د.م.)
- ۴ - درخواست سازش (تبصره‌ی ماده ۱۹۳ ق.آ.د.م.)
- ۵ - اعتراض ثالث اجرایی (ماده ۱۴۷ ق.ا.ا.م.)

مفهوم قائم‌مقام: قائم‌مقام کسی است که به جانشینی دیگری دارای حقوق و تکالیف او می‌گردد مانند مدیر تصفیه، وراثت و یا منتقل‌الیه خاص.

مفهوم نمایندگی: نمایندگی عنوانی است، که بر مبنای آن شخص اقدام به انجام عملی حقوقی به نام شخص دیگر، به حساب او و به منظور تأمین اهداف او می‌نماید مانند وکیل.

<p>مانند نمایندگی پدر و جد پدری از فرزند، که ولایت نامیده می‌شود (ولی قهری).
وزیر از وزارتخانه، نمایندگی رؤسای سازمان‌ها از طرف سازمان نیز اشاره کرد.</p>	}	<p>نمایندگی قانونی
به معنی اخص</p>	نمایندگان به سه دسته تقسیم می‌شوند:
مانند نمایندگی قیم از صغیر یا مجنون که تحت قیمومت او است و همچنین امین جنین و امین غایب مفقودالاثار و امین عاجز.	}	نمایندگی قضایی	
نمایندگی وکلای دادگستری و نمایندگان حقوقی وزارتخانه‌ها موضوع ماده ۳۲ ق.آ.د.م. نمایندگی قراردادی است.	}	نمایندگی قراردادی	
-
<p>۱ - منجز بوده معلق و مشروط نباشد.
۲ - اعمال کننده باید ذی نفع باشد.
۳ - سمت درخواست کننده از حیث اصالت یا نمایندگی قانونی باید محرز باشد.
۴ - درخواست کننده باید اهلیت قانونی داشته باشد.</p>	}	شرایط اقامه دعوا

عینی ← ماهیت حق مورد اجراء از حقوقی باشد که برای اشخاص نسبت به اعیان اموال حاصل می‌شود.

شخصی ← ماهیت حق اصلی مورد اجراء شخصی و به عبارت دیگر عهدی باشد.

مختلط ← درخواست کننده آن در شرایطی است که در عین حال مجاز به اجرای حق عینی و حق شخصی است.

منقول و غیرمنقول } از ماهیت حق مورد اجرا ناشی نمی‌شود بلکه با توجه به موضوع حق مورد اجراء ارائه شده است.

منقول ← موضوع مستقیم آن مطالبه مال منقول یا اجرای تعهد باشد.

مالکیت } شخص برای اثبات ذی‌حقی خود به رابطه حقوقی خود با مال استناد می‌کند، موضوع دعوای مالکیت ممکن است، مال منقول یا غیرمنقول باشد.

تصرف } مدعی در جهت اثبات ذی‌حقی خویش به رابطه‌ی مادی خود با مال استناد می‌نماید. در این دعوای مال باید غیرمنقول باشد.

مالی } مستقیماً برای دارنده ایجاد منفعتی می‌نماید که قابل تقویم به پول می‌باشد. در تمام مواردی که حق تضییع یا انکار شده مالی باشد، دعوای مالی محسوب می‌شود.

غیرمالی ← منفعتی که مستقیماً قابل تقویم به پول باشد، ایجاد نمی‌نماید.

انواع دعوای

رأی وحدت رویه: این رأی توسط هیات عمومی دیوان عالی کشور و با حضور حداقل سه چهارم رؤسا، مستشاران و اعضای معاون تمام شعب تشکیل و بنا به نظر اکثریت صادر می‌شود رأی وحدت رویه در حکم قانون می‌باشد و برای سایر دادگاه‌ها لازم‌الاتباع است؛ این رأی قابل هیچ شکایتی نمی‌باشد و مطابق ماده ۴۷۳ آ.د.ک تنها به موجب قانون یا رأی وحدت رویه موخر است که نقض می‌شود. لازم به ذکر است که رأی وحدت رویه نسبت به احکام قطعی شده تسری نمی‌یابد.

رأی اصراری: این رأی توسط دادگاه‌ها صادر می‌گردد، درجه دادگاه ممکن است نخستین یا تجدیدنظر باشد. شعب دیوان عالی کشور صلاحیت نقض آرای اصراری را ندارند، نقض رأی اصراری در صلاحیت هیات عمومی شعب حقوقی دیوان عالی کشور است.

} هزینه دادرسی	} مالی (نخستین) درصد	تا مبلغ دویست میلیون ریال، ۲/۵ درصد و نسبت به مازاد بر آن ۳/۵ درصد	
		} مالی در طرق عادی و تجدیدنظرخواهی شکایت	← ۴/۵ درصد به نسبت ارزش محکوم‌به
	} مالی در طرق فوق‌العاده و اعاده دادرسی شکایت		← ۵/۵ درصد به نسبت ارزش محکوم‌به
		} در کلیه مراحل دادرسی بسته به نوع دعوا از ۴۰ تا ۱۸۰ هزار تومان. (دعوی غیرمالی و غیرمالی ذاتی و غیرمالی اعتباری به یک میزان است).	
} قرارهای قاطع ← ۳۰ هزار تومان (بین دعوای مالی و یا غیرمالی تفاوتی وجود ندارد)			

} حکم:	۱ - اعلامی - تأسیسی
	۲ - حضوری - غیابی
	۳ - قطعی - غیرقطعی
	۴ - نهایی - غیرنهایی
	۵ - لازم‌الاجرا - غیرلازم‌الاجرا

تصمیمی است، راجع به ماهیت دعوا و قاطع آن به طور کلی یا جزئی.

} تصمیمات دادگاه	} قرار	} قاطع:	۱) قرار ابطال دادخواست یا رد دادخواست
			راجع به ماهیت دعوا نمی‌باشند، که از دادگاه صادر شود.
			۲) قرار رد دعوا یا عدم استماع دعوا
			۳) قرار سقوط دعوا
			۴) قرار عدم اهلیت یکی از طرفین دعوا

} قرار	} اعدادی:	۱ - قرار تحقیق محلی
		۲ - قرار معاینه محل
		۳ - قرار کارشناسی
		۴ - قرار اتیان سوگند
		۵ - قرار اناطه

راجع به ماهیت دعوا می‌باشند و قاطع دعوا نمی‌باشند.

} تأمینی	۱ - قرار تأمین خواسته
	۲ - قرار دستور موقت
	۳ - قرار تأمین دلیل

تصمیم ساده قضایی

سؤالات کلیات

۱- کدام گزینه صحیح است؟

- ۱) مقررات راجع به سازمان قضاوتی و صلاحیت ذاتی آمره بوده و اثر فوری دارند.
- ۲) مقررات آیین دادرسی به معنای اخص و صلاحیت محلی تکمیلی می باشد.
- ۳) مقررات آیین دادرسی مدنی به معنای اخص آمره بوده و اصولاً اثر فوری دارند و مقررات مربوط به صلاحیت محلی اصولاً تکمیلی هستند.
- ۴) گزینه ۱ و ۳

۲- چنانچه در جریان دادرسی به موجب قانون لاحق رسیدگی به آن دعوا در صلاحیت دادگاه دیگری قرار بگیرد، این قانون

- ۱) تنها در خصوص صنف عطف بماسبق می شود
- ۲) در خصوص صنف و نوع عطف بماسبق می شود لیکن در خصوص قلمرو و درجه عطف بماسبق نمی شود.
- ۳) در خصوص صنف، نوع و درجه عطف بماسبق می شود لیکن در خصوص قلمرو عطف بماسبق نمی گردد.
- ۴) در خصوص صنف، نوع، درجه و قلمرو عطف بماسبق می گردد.

۳- دعوایی در دادگاه عمومی شیراز مطرح می باشد، به موجب قانون جدید دعوای مذکور در صلاحیت اداره ثبت قرار می گیرد، تکلیف دادگاه عمومی شیراز چیست؟

- ۱) بایستی بدون توجه به قانون جدید به رسیدگی ادامه دهد.
- ۲) علی القاعده باید با صدور قرار عدم صلاحیت پرونده را به اداره ثبت ارسال کند.
- ۳) باید به رسیدگی ادامه دهد لیکن اگر خوانده ایراد نماید بایستی قرار عدم صلاحیت به شایستگی اداره ثبت صادر کند.
- ۴) باید قرار عدم صلاحیت صادر کند و پرونده را جهت ارسال به اداره ثبت به دیوان عالی کشور بفرستد.

۴- تشریفات آیین دادرسی مدنی در دادگاه خانواده رعایت:

- ۱) نمی شود.
- ۲) نمی شود مگر در مورد دادخواست
- ۳) نمی شود مگر در مورد نحوه ابلاغ
- ۴) گزینه ۲ و ۳

۵- اصول و قواعد حاکم به رسیدگی شامل:

- (۱) مقررات ناظر به صلاحیت، حق دفاع، حضور در دادرسی، نحوه ابلاغ و مانند آن است.
- (۲) مقررات ناظر به حق دفاع، صلاحیت، رسیدگی به دلایل، حضور در دادرسی و مانند آن است.
- (۳) شرایط شکلی دادخواست، تعیین اوقات رسیدگی، جلسه دادرسی، حق دفاع و مانند آن است.
- (۴) نحوه ابلاغ، تعیین اوقات رسیدگی، صلاحیت، حق دفاع و مانند آن است.

۶- اگر در زمان تقدیم دادخواست رسیدگی به دعوی درخواست شده در صلاحیت دادگاه خانواده باشد سپس به موجب قانون لاحق چنین دعوایی در صلاحیت دادگاه عمومی قرار گیرد در این صورت:

- (۱) با توجه به اینکه مناط صلاحیت تاریخ تقدیم دادخواست می‌باشد دادگاه خانواده به دعوا رسیدگی می‌نماید.
- (۲) دادگاه خانواده به شایستگی دادگاه عمومی قرار عدم صلاحیت صادر می‌نماید.
- (۳) دادگاه خانواده مبادرت به صدور قرار عدم صلاحیت می‌نماید مگر اینکه قانونگذار خلاف آن را تصریح نماید.
- (۴) دادگاه خانواده همچنان نسبت به دعوی طرح شده صلاحیت دارد مگر اینکه قانونگذار خلاف آن را تصریح نماید.

۷- نمایندگی پدر از مجنونی که جنوش متصل به صغر باشد از نوع است و نمایندگی مدیر شرکت از شرکت از نوع است.

- (۱) نمایندگی قضایی - نمایندگی قراردادی
- (۲) نمایندگی قانونی - نمایندگی قانونی
- (۳) نمایندگی قانونی - نمایندگی قراردادی
- (۴) نمایندگی قضایی - نمایندگی قانونی

۸- شرکت تولیدی الف به مدیریت عاملی شخص ب می‌خواهد دعوایی را به خواسته رفع مزاحمت علیه شخص ج اقامه نماید در این صورت:

- (۱) شخص ب خواهان دعوا است و اوراق اخطاریه به وی تسلیم می‌شود.
- (۲) شرکت تولیدی الف خواهان دعوا است و شخص ب نماینده قانونی آن است.
- (۳) شرکت تولیدی الف خواهان دعوا است و شخص ب نماینده قراردادی آن است.
- (۴) شرکت تولیدی الف خواهان دعوا است و شخص ب نماینده قضایی آن است.

۹- چنانچه شخصی ملک متعلق به مجنونی را غصب نماید، در دعوی مطالبه اجرت‌المثل ایام تصرف غاصب، خواهان چه کسی است؟

- (۱) دادستان کل کشور است.
- (۲) خود شخص مجنون است.
- (۳) قیم است.
- (۴) حسب مورد ولی یا قیم است.

۱۰- دادگاه علی‌القاعده در چه صورتی می‌تواند به ماهیت دعوی در مرحله بالاتر رسیدگی نماید؟

- (۱) در صورتی که ذی‌نفع برابر قانون درخواست نموده باشد و آن رأی قابل شکایت باشد.
- (۲) در صورتی که آن دعوا در مرحله بدوی نیز مطرح شده باشد و دادگاه بدوی در آن دعوا رأی صادر نموده باشد.
- (۳) در صورتی که در مرحله بدوی نسبت به آن رأی صادر شده باشد و آن رأی قابل شکایت بوده باشد.
- (۴) در صورتی که در مرحله نخستین نسبت به آن رسیدگی و حکم صادر شده باشد.

۱۱- چنانچه پس از تقدیم دادخواست به دفتر کل و ثبت آن در دادگاهی که به موجب قوانین حاکم در زمان تقدیم دادخواست صالح بوده، خواننده محل اقامت خود را تغییر دهد:

- (۱) دادگاه باید قرار عدم صلاحیت صادر کند مگر این‌که در این پرونده برای خواننده سابقه ابلاغ به وجود آمده باشد.
- (۲) دادگاه علی‌القاعده باید به رسیدگی ادامه دهد حتی اگر برای خواننده سابقه ابلاغ ایجاد نشده باشد.
- (۳) دادگاه باید قرار عدم صلاحیت صادر کند حتی اگر برای خواننده سابقه ابلاغ به وجود آمده باشد.
- (۴) تأثیری در صلاحیت دادگاه ندارد لیکن در صورت تغییر قلمرو دادگاه پس از تقدیم باید قرار عدم صلاحیت صادر شود.

صلاحیت

رسیدگی نخستین به دعاوی، حسب مورد در صلاحیت دادگاه‌های عمومی و انقلاب است مگر در مواردی که قانون مرجع دیگری را تعیین کرده باشد. صلاحیت حق و تکلیف مراجع قضاوتی می‌باشد. مقررات مربوط به صلاحیت دادگاه‌ها به دو بخش تقسیم می‌شود:

۱) صلاحیت ذاتی: قواعد آمره محسوب می‌شود و توسط قانونگذار تعیین می‌شود، قانون جدید در این دسته از قوانین عطف به ماسبق می‌شود. (قانونگذار می‌تواند مقرر نماید قانون جدید عطف به ماسبق نشود)

۲) صلاحیت نسبی (محلّی یا قلمرو جغرافیایی)

- ۱ - صنف: مرجع رسیدگی کننده به ادعا، اداری یا قضایی است (دادگستری است یا غیردادگستری، قضایی یا غیرقضایی)
- مرجع اداری: عزل و نصب قضات کلاً در اختیار رییس قوه قضاییه نمی‌باشد، مانند کمیسیون ماده ۱۰۰ قانون شهرداری‌ها یا هیأت تشخیص موضوع ماده ۱۵۷ ق.کار.
- مرجع قضایی: عزل و نصب قضات کلاً در اختیار رییس قوه قضاییه است مانند دادگاه‌های دادگستری.
- ۲ - نوع: مرجع رسیدگی کننده به ادعا، عمومی، یا استثنایی است.
- مرجع عمومی: صلاحیت رسیدگی به هر موضوعی را دارد، مگر اینکه به تصریح قانونگذار از رسیدگی به امری منع شده باشد.
- مرجع استثنایی: صلاحیت رسیدگی به هیچ امری را ندارد مگر اینکه قانونگذار رسیدگی به آن را تصریح کرده باشد.
- ۳ - درجه: دادگاه‌ها، به نخستین و تجدیدنظر تقسیم می‌شود. صلاحیت دادگاه نخستین نسبت به صلاحیت دادگاه تجدیدنظر، صلاحیت ذاتی است. ورود به ماهیت دعوا توسط دادگاه تجدیدنظر، منوط به صدور حکم از سوی دادگاه نخستین می‌باشد، مگر در موارد استثنا. (ورود ثالث - جلب ثالث)

محتوای
صلاحیت
ذاتی

صلاحیت دادگاه صلح

دادگاه صلح با حضور رئیس یا دادرس علی‌البدل رسمیت می‌یابد و صلاحیت‌های دادگاه صلح به شرح زیر است:

- ۱ - دعاوی مالی تا نصاب یک میلیارد (۱,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال
 - ۲ - دعاوی حقوقی تصرف عدوانی، مزاحمت و ممانعت از حق
 - ۳ - دعاوی راجع به جهیزیه، مهریه و نفقه تا نصاب مقرر در بند (۱) این ماده در صورتی که مشمول ماده (۲۹) قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۹۱/۱۲/۱ نباشد.
 - ۴ - دعاوی و درخواست‌های مربوط به تخلیه عین مستأجره و تعدیل اجاره‌بها به‌جز دعاوی مربوط به سرقتی و حق کسب یا پیشه یا تجارت
 - ۵ - اعسار از پرداخت محکوم‌به در صورتی که دادگاه صلح نسبت به اصل دعوا رسیدگی کرده باشد.
 - ۶ - حصر ورثه، تحریر ترکه، مهر و موم و رفع آن
 - ۷ - تأمین دلیل
 - ۸ - تقاضای سازش موضوع ماده (۱۸۶) قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب (در امور مدنی) مصوب ۱۳۷۹/۱/۲۱
 - ۹ - جنبه عمومی و خصوصی کلیه جرائم غیر عمدی ناشی از کار یا تصادفات رانندگی
 - ۱۰ - جرائم عمدی تعزیری مستوجب مجازات درجه هفت و هشت
 - ۱۱ - دعاوی اصلاح شناسنامه، استرداد شناسنامه، اصلاح مشخصات مدرک تحصیلی (به‌استثنای مواردی که در صلاحیت دیوان عدالت اداری است)، الزام به اخذ پایان کار، اثبات رشد، الزام به صدور شناسنامه، تصحیح و تغییر نام
- نکته:** رسیدگی به دعاوی راجع به اموال غیرمنقول که فاقد سند رسمی هستند، صرفاً در صلاحیت مرجع صالح قضائی است.

صلاحیت شورای حل اختلاف

از تاریخ تشکیل دادگاه‌های صلح (لازم‌الاجرا شدن قانون شوراهای حل اختلاف) به دعاوی و جرائم مندرج در ماده ۱۲ قانون شوراهای حل اختلاف در دادگاه صلح رسیدگی می‌شود و شورا صرفاً در امر صلح و سازش مطابق احکام این قانون اقدام می‌کند.